

Høringsspørsmål

1a: Hvordan mener dere gudstjenestereformen har påvirket gudstjenestelivet i deres menighet og i Den norske kirke?

Kjerneverdiene i reformen: Involvering. Fleksibilitet. Stedegjøring.

Reformen bekreftet og styrket et arbeid med gudstjenesten i vår menighet som startet lenge før reformen. Vi har hatt nattverd som normalordning på alle gudstjenester, også familiegudstjenester. Vi har arbeidet med å involvere frivillige, spesielt barn og unge. Vi har arbeidet med å få til variasjon og tilrettelegge ulike gudstjenester for ulike målgrupper. Reformen har gitt gode impulser til liturgisk tenkning om gudstjenestens struktur (ordo). Den har uten tvil ført til økt kunnskap og engasjement om gudstjenesten i menigheten.

Reformen har ført til at flere enn før er *involvert*. Kirkeverter, dåpsvert, tekstleser, flere medliturger som deltar under innstiftelse og utdeling av nattverden. Vi har mange (ca 50) faste frivillige gudstjenestemedarbeidere som inngår i en fast turnus og som er trygge på sin oppgave. Vi synes høringsdokumentet tenker for snevert om involvering. Involvering kan skje også på andre måter enn ved gudstjeneste-grupper.

Når det gjelder bruk av liturgisk musikk har vi holdt fast på noen få alternativer: Den liturgiske musikken fra 1977 har vært normal-ordning. T. Kvernos Missa Agnetae har vært brukt på høytidsdager og ved spesielle anledninger med menighetens Kantori som forsangere. Vi har brukt M. Beite som liturgisk musikk ved Familiemessene. Både trosopplærings- og gudstjeneste-reformen har styrket barns deltakelse og involvering i gudstjenestene. Vi har brukt de mulighetene som liturgien gir for å styrke menighetens deltakelse f.eks. ved å delta i «amen» etter samlingsbønn, i bønningen for takkofferet, etter skriftlesningene «Gud være lovet», ved tilsigelsesordene og takkebønningen etter nattverden. Særlig svarene etter skriftlesningene er nå godt innarbeidet. Vi er uenige i høringsdokumentets påstand om at dette ikke fungerer godt. Det vil være et tap for vår menighet om denne muligheten for deltakelse blir tatt bort.

Reformen har gitt en mulighet for *fleksibilitet* som vi synes har vært viktig. Ved familiemessene én søndag i måneden har vi kunne lagt til rette for en fullverdig gudstjeneste med nattverd for ulike aldersgrupper. Vi har kunnet ha gudstjenester med dåp og nattverd uten at gudstjenestene ble for lange. Bruken av dagens fortelling har vært en viktig mulighet ved disse gudstjenestene. Muligheten for bønnevandring som en del av nattverden har gitt mulighet for deltakelse, bevegelse og en rikere sanseopplevelse for barn og voksne. En kortere nattverdiliturgi har vært viktig i gjennomføringen av gudstjenester for og med de aller minste. Denne fleksibiliteten har gjort at vi samtidig har følt en lojaliteten til gudstjeneste-reformen. I den revisjon som nå foreslås er det en tendens til å ville begrense fleksibilitet på viktige områder. Vi vil advare mot det. En konsekvens kan lojaliteten mot ordningene svekkes, og at flere lager sine egne liturgiske varianter. Menighetene er svært ulike, og det er et mål at gudstjenestene skal tilrettelegge for ulike aldersgrupper, også de minste. Derfor er nødvendig fleksibilitet så viktig.

Vi undrer oss over at høringsdokumentet synes å mene at det er en motsetning mellom *stedegjøring* og gjenkjennelse. Vi opplever ikke det. I årene etter reformen har vår menighet holdt fast på én grunnordning for høymesse og én for familiemesse. Vi har lagt vekt på å tenke langsiktighet og kontinuitet. Stedegjøring er hos oss knyttet særlig til følgende ting: Vi bruker en ekstra salmebok (Noen salmer fra Nord) i tillegg til Norsk Salmebok. Vi bruker i stor grad forbønn med tema-områder som er lokalt formulert for hver søndag. Barn og unges medvirker som ministranter og medliturger. I tillegg prøver vi å ha en bevisst tenkning som tar hensyn til utformingen av vårt kirkerom (inn- og utgangsprosjesjon med tenning og slokking av alterlysene, offertorie-prosjesjon med frambæring av takkeoffer og nattverdelementene, bønnevandring og lystening på lystennestedet).

Spørsmålet om gudstjeneste-reformen har ført til økt oppslutning om gudstjenestene tror vi er for snevert stilt. Oppslutning handler om mye mer enn liturgi og gudstjeneste-ordning. Hos oss har antallet gudstjenester gått betydelig ned i årene etter reformen. Samtidig har presset på ressursene økt. Mulighetene for å arrangere andre gudstjenester f.eks. ungdomsgudstjenester, Taize-gudstjenester, fastegudstjenester og forbønns-gudstjenester er dårligere enn før. Vi merker også et press om å slå sammen gudstjenester søndag kl 11, særlig i ferietiden. Vår opplevelse er at gudstjeneste-reformen ikke har fått tilstrekkelig oppmerksomhet fra proster og biskop/bispedømmeråd i disse årene. Menighetene har fått liten oppfølging i arbeidet med å utarbeide sine lokale grunn-ordninger. Andre store endringer og reformer i kirken har kommet samtidig med gudstjeneste-reformen. Kirken har ikke i tilstrekkelig grad tatt vare på den historiske muligheten som gudstjeneste-reformen ga menighetene.

Aktiviteten på trosopplæringsfeltet har økt betydelig på ukedagene. Men ikke så mange av dem som deltar på disse finner veien til søndagens gudstjeneste. Dette er et langsiktig arbeid. Det er viktig at gudstjenestens betydning ikke knyttes til antallet som deltar, men til at menigheten samles om ord og sakrament. Slik må vi også tenke om reformens betydning. Reformens betydning og berettigelse kan ikke vær knyttet til økt oppslutning, selv om det også er et mål.

1b: Hva har fungert godt, og hva har fungert dårlig ved gudstjenestereformen?

Ordo.

Gudstjenesten har fått en tydeligere struktur. Særlig er dette tydelig i *samlingsdelen*. Flyttingen av informasjonen til før gudstjenesten og avslutningen «la oss være stille for Gud» med 3 klokkeslag har gitt en god inngang i gudstjenesten.

Forståelsen av innledningen som «samling» og samlingsbønnen med vekt på fellesskapet, har også fungert godt. I vår menighet har vi flyttet syndsbekjennelsen til før forbønnen. På spesielle søndager har vi brukt dagens bønn som samlingsbønn. Til sammen har dette gitt en kortere innledning og en bedre fremdrift i gudstjenesten. Fordi vi ofte har dåp i gudstjenesten, er dette også viktig for opplevelsen av at gudstjenesten ikke blir for lang. Vi hører ikke lenger kritikken om at gudstjenesten oppleves lang og ordrik som vi ofte hørte før. Vi er uenige i forslaget om å gjøre dagens bønn obligatorisk. Det må veies opp mot flere ulike hensyn av dem som har ansvaret for gudstjenestelivet lokalt.

Ordets del i gudstjenesten er blitt rikere med reformen. Vi bruker fast bibelsk salme mellom de to første lesningene og halleluja-vers før og etter evangeliet. At menigheten sitter under de to første lesningene og reiser seg før evangeliet, er med å understreke evangeliet som den sentrale skriftlesningen. Hos oss fungerer det svært godt at menigheten svarer på alle skriftlesningene med «Gud være lovet.» Dette er også i tråd med økumenisk praksis. Vi er sterkt uenige i at man nå ønsker å ta bort denne muligheten. At trosbekjennelsen kommer etter prekenen er også godt innarbeidet. I vår menighet, hvor vi har dåp ved de fleste gudstjenester, kommer trosbekjennelsen ofte under dåpen.

Forbønnen. Vi synes det er naturlig å ha syndsbekjennelsen som en del av forbønnen, og at den sammen med trosbekjennelsen kommer som svar på tekstlesning og preken. Om forbønnen tas inn i ordets del og antallet hoveddeler av gudstjenesten reduseres til 4, tror vi ikke vil oppleves som noen stor endring av helheten i gudstjenesten.

Nattverden. Frembæring av nattverdelementene sammen med takkeofferet er en ordning som vi bruker fast. Det synliggjør også et viktige teologisk innhold - «ta imot oss og våre gaver i Jesu navn». Det er viktig at denne muligheten videreføres. Med reformen er vi blitt mer oppmerksomme på viktige handlinger i nattverden: Dekking av bordet med å legge opp brød og helle vin i kalken(e), brødsbrytelse og fredshilsen.

1c: Hvilke av de momentene som er nevnt ovenfor mener dere vi særlig bør rette vår oppmerksomhet mot i gudstjenestearbeidet fremover?

Det viktige nå er at menigheten blir trygg på den grunnordning som vi bruker. Derfor vil vi advare mot endringer som kan oppleve som en forlengelse av forsøksfasen. Mange ønsker nå stabilitet i gudstjenestefeiringen. For oss som har det daglige ansvaret for gudstjenesten, er det viktig at fleksibiliteten i gudstjenestereformen fortsatt er der. Dette gjelder forslagene om å gjøre ting obligatorisk som i dag er valgfritt, for eksempel om menigheten skal stå eller sitte under inngangs- og slutningssalme, om menigheten skal kunne svare på tekstlesningene og om det skal være mulig å ha bønnevandring som en del av nattverdfeiringen. Hos oss vil det siste kunne føre til at det blir vanskeligere å ha nattverd på familiemesser. Det vil være et stort tap. Iveren etter å begrense fleksibiliteten kan få konsekvenser man ikke ser. Derfor er det viktig at man har fleksibilitet til å gjøre slike avveininger lokalt.

1d: Hvilke behov ser dere for et mer variert gudstjenesteliv med ulike former for gudstjenester?

Etter vår mening er det i dag mindre variasjon i gudstjenestelivet enn tidligere. Ser vi Bodø by og Bodø Domprosti samlet, blir dette bildet tydelig. Ordningen med Aftensang på søndag i Domkirke er opphørt. Det er nesten ikke fastegudstjenester og ungdomsgudstjenester. Vår menighet har sluttet med Taize-gudstjenester og Jakobsmesser på grunn av mindre ressurser. Det er bare sporadiske forsøk med ulike typer gudstjenester på andre tidspunkt enn søndag kl 11. Vi har i dag i liten grad et gudstjenestetilbud tilrettelagt for eksempel for unge og unge voksne. Vi skal i år revidere gudstjeneste-ordningene i prostiet. Hensikten er å justere gudstjeneste-ordningene i forhold til strammere økonomiske rammer. Signalene fra regionalt og sentralt hold i kirken er heller en reduksjon i gudstjenestelivet enn en offensiv satsing på et mer variert gudstjenesteliv.

Høringsspørsmål 2: Mener dere at det er behov for å justere eller presisere noe ved prosedyren for hvordan menighetens lokale grunnordning utarbeides og vedtas (jf. Alminnelige bestemmelser)? Hva bør endres?

Vi ser ikke noe behov for å justere prosedyrene. Derimot mener vi det er behov for en mer kontakt og oppfølging av menighetsrådene fra prost og biskop/bispedømmeråd. Hensikten må være å styrke menighetsrådenes kompetanse og inspirere dem i gudstjenestearbeidet. Den lokale grunnordningen bør gjennomgås og revideres én gang i hver menighetsrådsperiode.

Høringsspørsmål 3: Samlingsdelen i gudstjenesten.

Det er viktig ikke bare å ta stilling til enkeltspørsmål, men å se helheten i denne delen av gudstjenesten. Vi mener at forberedelsen med kortfattet informasjon før gudstjenesten har fungert fint. De avsluttende ordene «la oss være stille for Gud» og 3 klokkeslag gir en god inngang til gudstjenesten. Vi er også enige i at informasjonen må være kort. Det er viktig at samlingsdelen ikke samlet blir for lang og ordrik. Vi mener at det fortsatt er gode argumenter, både teologisk og med tanke på kommunikasjon, for å ha syndsbejelsen før forbønnen som svar på skriftlesning og preken. Vi mener at det bør være en bønn mellom hilsen og kyrie. Vår opplevelse er at samlingsbønnen fungerer fint. Dagens bønn bør gjøres valgfri og kunne erstatte samlingsbønnen. I spørsmålet om når menigheten skal stå og når den skal sette seg må man gjerne gi en anbefaling, men man må ikke gjøre det obligatorisk. Dette er vi i stand til å vurdere og vedta lokalt!

Høringsspørsmål 4: Kommentarer til hoveddel 2 Ordet.

4.a.

Vi er sterkt uenige i at man vil ta bort muligheten for menighetssvar etter skriftlesningene. Vi bruker det fast, og det fungerer godt. Det er også i tråd med økumenisk praksis. Det vil oppleves svært uheldig om menigheten nå skulle bli nektet et ledd som de opplever fungerer godt. Ved siden av salmesangen oppleves dette som en av de sterkeste uttrykkene for menighetens involvering i liturgien.

4.b. Bibelsk salme.

Vi er glade for muligheten til bruke bibelsk salme mellom de to første skriftlesningene. På kort tid er dette godt innarbeidet i vår menighet. Det må gjerne gis anledning til en korsang mellom skriftlesningene. Hos oss vil det normale være at vi synger en bibelsk salme. Hoveddelen Ordet i gudstjenesten har med reformen fått en tydeligere struktur og en bedre framdrift.

4.c.

Vår menighet er glad for den vektleggingen av evangeliet som har skjedd ved at vi reiser oss og synger et halleluja-vers før og etter evangeliet. Vi er imidlertid usikker på om det er klokt å gjøre det obligatorisk. Vi samarbeider med et lite nabosokn som har sjelden gudstjeneste. Å innarbeide nye ting for dem tar lengre tid. I stedet for å gjøre det obligatorisk, tror vi det er bedre å gi menigheten selv muligheten til å velge det. Vi tror de fleste etter hvert vil se på halleluja-vers som en berikelse og ta det i bruk.

4.i.

Vi har forståelse for argumentasjonen om å se forbønnen som en del av gudstjenestens andre hoveddel (Ordet). Men vi er uenige i at man vil ta bort muligheten for å ha bønnevandring som en del av nattverden. Det er særlig aktuelt i gudstjenester tilrettelagt for de minste barna. Vår erfaring er at det fungerer godt. Det viktige pedagogiske argumenter for dette. Den bevegelse som bønnevandringen skaper gjør det lettere også å delta i nattverden. Å ta bort denne muligheten tror vi også kan få en annen utilsiktet konsekvens: Flere gudstjenester tilrettelagt for minste barn vil bli uten nattverd fordi det vil forlenge gudstjenesten. Det kommer i strid med en viktig målsetting for trosopplæringen: «.. lære dem til å delta i den hellige nattverd.» Barna, særlig de små barna, har gått foran i den store nattverd-vekkelsen vår menighet har opplevd de siste 20 årene.

Hoveddel 3: Nattverden.

Høringsspørsmål 5.a.

Normalordningen i vår menighet er at vi deler ut nattverden ved to stasjoner: Ved hovedalter ved at nattverdsgjestene kneler på alterringen og bruker særkalker. Ved sidealter ved at nattverdsgjestene står og ved intinksjon. Her brukes ikke særkalker. Denne valgfriheten er tidsbesparende. De som ønsker å knele og bruke særkalk får anledning til det. De som ønsker å være litt mer skjermet eller av helsemessige årsaker har problemer med å knele går til nattverd ved sidealteret. På spesielle dager med mye folk og mange nattverdsgjester, for eksempel på konfirmantpresentasjon og på konfirmasjonsdagen, bruker vi to eller 3 stasjoner for utdeling. Da bruker vi bare intinksjon.

5.b.

Vi støtter bruken av «din herlighet» (tiltale) i stedet for «hans herlighet» i sanctus.

Vi har brukt «kropp» og «beger» etter at reformen ble innført. Det var noen reaksjoner den første tiden, særlig på ordet «kropp» i stedet for «legeme». I dag er både «kropp» og «beger» godt innarbeidet.

5.c.

Vi støtter at innsamlingen av takkofferet skal forstås som innledning på nattverdfeiringen og ikke som siste ledd før nattverden. Vår menighet har i 20 år båret fram nattverdelementene sammen med takkofferet. Vi har gledet oss over å oppdage de dype teologiske sammenhengene mellom takkofferet og nattverdfeiringen. Dette uttrykkes fint i avslutningen av takkofferbønnen: «ta imot oss og våre gaver i Jesu navn.» Vi er glad for at menigheten får være med å be denne bønnen.

5.e. Nattverdmåltidet.

Vi har diskutert mye håndtrykket ved fredshilsen, og noen i menigheten synes fortsatt at dette er vanskelig. Vi har likevel holdt fast på det av to grunner: Uten håndtrykket kan man lett tenke at poenget med fredshilsen er relasjonen mellom liturg og menighet. Vi tenker at fredshilsen primært handler om relasjonen til dem man sitter sammen med i kirkebenken. Håndtrykket er også i tråd med økumenisk praksis. I en tid med indre spenninger og uenighet i kirken og i vår menighet, er det et viktig ledd. Samtidig som vi har snakket mye om og prøvd å legge til rette for at de som ikke ønsker håndtrykket kan få slippe det. Når håndtrykket ikke er en fast del av fredshilsen, er vi glad for at muligheten står omtalt i liturgien og ikke i veiledningen som tidligere.

I vår menighet var det i begynnelsen også sterke reaksjoner på bruken av presens-formen «bærer» i stedet for «bar» i Agnus Dei. Nå opplever vi at man har akseptert denne endringen. Også i vår menighet har bruken av intinksjon bidratt til at flere går til nattverd. Normalordningen hos oss er kneling og bruk av særkalker ved hovedalteret og bruk av intinksjon ved sidealteret. Denne kombinasjonen og valgfriheten synes vi fungerer godt.

Høringsspørsmål 6: Nattverdbønnene.

Vi støtter de forslagene som er gjort til endringer i nattverdbønnene.

Høringsspørsmål 7: Sendelse.

Til høringsspørsmål 7 har vi ingen avgjørende innvendinger. Men vi fraråde at man skal gjøre det obligatorisk for menigheten å stå under slutningssalmen. Man må gjerne anbefale det, men dersom det skal ha et reelt innhold at det er menighetsrådet som vedtar menighetens lokale grunnordning må de få ansvar for å vurdere og vedta det.